

חוברת הכנה 2 - סיכומים לקראת מבחן הבגרות

במחשבת ישראל יחידה שניה 038106

סוגיה 6 בחירה השגחה שכר ועונש [50%]

במבחן בגרות זה יש לענות על שתי סוגיות , לכל סוגיה 50 נקודות.
החומר למבחן הבגרות: סוגיה 3 - עם ישראל עם סגולה
סוגיה 6 - בחירה, השגחה, שכר ועונש

- (1) רס"ג – עמ' 7-16
- (2) ריה"ל – הכוזרי – עמ' 17-20 [נלמד ביחידת עם ישראל עם סגולה].
- (3) רמב"ם – 8 פרקים – עמ' 21-31.
- (4) רמב"ם – הלכות תשובה – עמ' 32-37.
- (5) רמב"ם – איגרת תימן – עמ' 38-40 [נלמד ביחידת עם ישראל עם סגולה].
- (6) רמב"ן – פירוש לתורה – הנהגת ה' – עמודים 43-47.
- (7) רמח"ל – דרך ה' – עמודים 48-57.
- (8) חזון איש – אמונה ובטחון – עמודים 81-86.
- (9) הרב דסלר – קונטרס בחירה – עמודים 90-95, 100-101.

הדגשים לתלמידה:

חוברת זו נועדה לסכם ולקצר, אין החוברת מהווה תחליף ללימוד מסודר של כל החומר, במסגרת השעורים בכתה. רצוי לעבור על כל החומר מתוך ספר הלימוד.
*יש לענות על כל השאלות בחוברות ההכנה, עם שאלות הבגרות.
יש להגיש לי את החוברות המלאות, עם שם וכתה, לבדיקה עם ציון, יחד עם בחינת המתכונת.
*במתכונת, וסביר שגם בבגרות, כ-30% מהשאלות מתוך החוברות.

הציון השנתי:

מרכיבי הציון: ציוני שנתי – 24% - 2 מבחנים; 10% - בחנים; 50% - מתכונת.
תלמידאות = 16% = [10%] + [6% חוברות*] - כל תלמידה תוכל בכל שיעור לראות את המספר המדויק של השעורים בהם נכחה מתחילת השנה. [* 3%X2 חוברת מליאה ומסודרת]

רס"ג- אמונות ודעות

הקדמה : עיין סוף הספר עמ' 121

הרס"ג – רבינו סעדיה גאון חי לפני כ 1200 שנה, בתקופת רס"ג התחזקה השפעתה של הפילוסופיה השכלתנית והיו שראו סתירה בין המחקר המבוסס על השכל לבין האמונה הדתית המקבלת גם דברים הנראים כלא הגיוניים.
בתקופתו נפוצה האימרה: "בעלי הדת – אין בהם דעת, ובעלי הדעת - אין בהם דת".
תופעה זו גרמה לריבוי מקרי אפיקורסות מחד, ומאידיך להתרחקות אנשי האמונה מהמחקר השכלתני. בספרו מנסה רס"ג להוכיח כי האמונות - הדת, ו"הדעות" אשר מבוססות על השכל, אינן סותרות זו את זו, אלא משלימות זו את זו. בספר אמונות ודעות הרס"ג מביא הוכחות מהדעות ומהאמונות לעניינים שונים, לדוגמא: בחירה חופשית; עולם הבא וכו'.

עמ' 7 – הצדק האלוקי מחייב שלאדם תהיה בחירה חופשית.

הקב"ה נתן לאדם יכולת, לעשות את מה שמחויב הוא לעשות ולהימנע מלעשות דברים אשר אסורים עליו. דבר זה מבואר בשכל – הן בהגיון, והן בכתובים.

הוכחות: בשכל

- א. לא הגיוני שהקב"ה יצווה את האדם דברים שאין ביכולתו לעשות.
- ב. הגיוני שיכולת האדם לבחור, האם לעשות או לא לעשות תהיה לפני הפעולה, אנו מייחסים כל מעשה לעושה אם הוא בחר לעשותו. לכן לא יתכן שיעשה פעולה שאין לו בה בחירה או רצון. גם אי עשיה היא בחירה לעשות דבר אחר.

הוכחות מהכתובים

- א. "עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך, ענה ביי" [-מיכה, ו', ג]
- ב. "באור הבוקר יעשוה, כי יש לאל ידם" [-מיכה ב', א]

הימנעות מעשיה מבטאת את הבחירה החופשית

הרס"ג מדגיש * עשיה של אדם היא פעולה כך אי עשיה של אדם היא פעולה הסבר – אדם הבוחר שלא לעשות דבר מסוים בחר שלא לעשות ובחירה זו היא פעולה.

עמוד 8

לעומת זאת – הקב"ה עשיתו נחשבת פעולה, אי עשיתו אינה נחשבת פעולה כיון שאין באי העשיה דבר הפכי לעשיה אשר בחר בו ה' שלא לעשותו כדי שיעשה דבר אחר.

כך אנו איננו מייחסים מעשה מסוים לאדם אלא אם כן בחר הוא לעשותו או שלא לעשותו.

מדוע מוטלת על האדם אחריות על מעשה אשר עשה בשוגג? לכאורה אין במעשה זה בחירה.

תשובה: כיון שביכולתו של האדם לבחור מוטלת עליו האחריות גם אם עשה מעשה שלא התכוון לעשותו, לכן אם חטב עצים ושגג ולא נזהר והרג נפש הרי זה נענש, וכן אם חלל שבת כיון שלא זכר ששבת היום נענש.

סעיף ד' – הקב"ה אינו משפיע כלל על מעשיהם של בני אדם

הקב"ה אינו משפיע על האדם שיעשה מצות עשה או שימנע מלעבור על לא תעשה.

הוכחות שהקב"ה אינו מכריח את האדם – יש בחירה חופשית

א. מהמוחש- דברים הנתפשים באמצעות החושים

האדם מנהיג את עצמו באמצעות שכלו יכול לדבר או לשתוק, לצחוק או לבכות, אדם המכלכל את מעשיו בתבונה הרי הוא פקח ואם לא סכל.

ב. מהשכל – מההגיון עמ' 9

(1) אם אין בחירה - לא יתכן שפעולה אחת תהא מתיחסת לשני פועלים- לשני מקורות רצון.

(2) אם אין בחירה - אין מקום למצוות עשה ולא תעשה !

(3) אם אין בחירה אין מקום לעונש אם עבר על מצוה.

(4) אם אין בחירה – גם הכופר זכאי לשכר מאת ה' כיון שעשה שליחותו של הקב"ה.

(5) אם אין בחירה - האדם היה בא בטענה לקב"ה על מעשיו הרעים שאינם מרצונו ומבחירתו

ואין מגיע לו עונש על כך.

ג. ראיה מהכתובים שיש לאדם בחירה

(1) "ובחרת בחיים"

(2) "מידכם היתה זאת..."

(3) " הוי בניס סוררים נאום ה', לעשות עצה, ולא מני...ולא רוחי."

ד. ראייה מדברי חז"ל – מסורת

"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"

שלשה יסודות השוללים את התפיסה שאין בחירה חופשית - מהו חפץ ה'?

1. **תמה** – "החפץ אחפץ מות רשע!?"
2. **קביעה** - "כי לא אחפץ במות המת".
3. **שבועה** - "אמר אליהם **חי אני** נאם ה', אם אחפץ במות הרשע" [- "חי אני" = לשון שבועה]

שלוש קושיות על עקרון הבחירה החופשית עמ' 10-11

שאלה א' : אם הקב"ה אינו חפץ ברשעת הרשע כיצד מאפשר לרשע להרשיע? כיצד יש בעולם דברים אשר הם אינם חפץ ה', האם הבחירה החופשית אשר ניתנת לאדם בעולם אינה פוגעת כביכול בקב"ה?

תשובה : **רשעת הרשע פוגעת בבני אדם ואינה פוגעת בקב"ה!**

התפיסה שלנו כבני אדם שאדם חכם אינו משאיר אצלו דבר שאינו רוצה בו קיימת, דוקא אצל בני אדם, והסיבה כיון שאדם אינו אוהב דבר אשר מזיק לו.
הקב"ה אינו מתעב את העבירות בגלל שהן פוגעות בו, אלא בגלל שהם פוגעות בבני אדם, בשבילנו. וזה מסביר את עיקרון הבחירה החופשית.

פסוק: "האותי הם מכעסים נאום ה', הלוא אותם למען בושת פניהם."

דוגמא : אדם הולך למכולת קונה מסטיקים לילדים שלו הוא ממש לא רוצה לקנות אותם, המסטיקים מזיקים לבריאות, אולם ילדים אוכלים מסטיקים. כדי שתהיה בחירה חופשית יש צורך שיהיה רשע בעולם.

שאלה ב' : אם הקב"ה יודע מה יבחר האדם, הרי האדם מוכרח לבחור, זאת כדי שתתקיים ידיעת ה' ואם כן אין לאדם בחירה חופשית. [= שאלת ידיעה ובחירה].

תשובה : ידיעת ה' אינה הסיבה להיות הדבר! לכן אין קשר בין הידיעה של ה' לבחירה של האדם.

שאלה ג' : ה' יודע שהאדם ידבר, אם כן אין לאדם כל אפשרות לשתוק.

תשובה : הידיעה של ה' היא לא ידיעה שנוגעת בבחירה אלא ידיעה שקשורה לאחר כל הספיקות, הידיעה של ה' היא הידיעה של הדבר הסופי.

עמ' 12-13 - המאמר התשיעי- בגמול ובעונש בעולם הבא

הוכחות שכליות לקיומו של העולם הבא.

האדם נברא כדי לקבל שכר. זמן קבלת השכר- לאחר שיסיימו אישי בני האדם הרגילים את מציאותם בעולם הזה ויהיה עולם הבא בו יזכו לקבל שכר.

הוכחות

א. בעולם הזה עם כל טוב יש רע. עם כל אושר יש סבל אין טובה שלימה, לכן לא יתכן

שבעוה"ז השכר השלם של האדם על מעשיו.

ב. הוכחה מהמציאות - כל בני האדם שואפים להטבה גדולה יותר, מהטבות העולם הזה

וזה סימן שיש טובה גדולה יותר.

ג. ה' לא היה אוסר עלינו הנאות מסויימות בעולם הזה, אלא אם כן בהימנעות האדם מהם

יזכה לקבל עליהם שכר.

- ד. לכל אדם יש יצרים אשר הוא נדרש להתגבר עליהם בעולם הזה – התגברות זו לעיתים מצער את האדם וברור שעל צער זה מאמץ זה זכאי האדם לשכר בעוה"ב.
- ה. שאיפת בני האדם לצדק מחייבת שיהיה להם גמול על כך. אדם אשר נלחם על אמת וצדק ובעקבות כך בני אדם מסויימים אינם אוהבים אותו לא יתכן שלא יקבל על כך שכר בעולם הבא.
- ו. צדיק ורע לו / רשע וטוב לו - ברור שיש שכר בעולם הבא.
- ז. לא יתכן שאדם שהרג אדם אחד ואדם שהרג מאה אנשים יקבלו את אותו העונש. בעולם הזה עונשם שווה, כי אי אפשר להרוג אדם פעמיים לכן מחוייב שיהיה עונש אחר.

עמ' 14-15 - הוכחות מהכתובים שיש גמול בעולם הבא

- א. יצחק בעקידה – לא יתכן שיצחק היה מוסר את נפשו בעקידה ולא יקבל על כך שכר.
- ב. חנניה מישאל ועזריה בכבשן האש.
- ג. דניאל בגוב האריות.
- ד. משה רבינו לא קבל את מלא שכתו לפני הכניסה לארץ.
- ה. אליהו היה בעוני ולא יתכן שזה שכתו.
- ו. אלישע
- ז. סדום – נהפכה למרות שהיו בה רשעים בדרגות שונות ולא יתכן שלא יגמול הקב"ה על כך.
- ח. אומות העולם אשר עובדים עבודה זרה ואינם נענשים בעולם הזה, ברור שיש להם עונש על כך בעולם הבא.
- ט. הריגת הטף בתנ"ך - ברור שיש להם שכר בעולם הבא כיוון שלא חטאו.

עמ' 16 - מדוע שכר העולם הבא לא כתוב במפורש בתורה?

- רק שכר העולם הזה נזכר בתורה במפורש.
- שתי סיבות: ברור -** [שכר העולם הבא ברור לכן אין צורך לכתבו] + **קרוב** [דרך התורה לדבר בדברים הקרובים]
- 1) יש דברים שאנו מסוגלים להבין בשכל ויש דברים שאנו לא מסוגלים להבין בשכל כיוון שאנו לא מסוגלים להבין בשכלינו שיש שכר בעולם הזה לכן נכתב במפורש שכר העולם הזה. אולם האדם כן מסוגל להבין בשכלו שיש בהכרח שכר בעולם הבא.
- לכן אין צורך לכתוב על כך בתורה.
- 2) דרך התורה והנבואה לספר בדברים שהם קרובים אלינו. התורה והנבואה עוסקים בשכר הקרוב לאדם ולא בדברים רחוקים. העולם הבא רחוק לעומת העולם הזה.
- תיפרד מחושיה במעמד הר סיני נאמר "וכל העם רואים את הקולות" כולם קולטים לא באמצעות חושים את דבר ה' אלא בנבואה.

ריה"ל – הכוזרי – עמ' 20-17 [נלמד ביחידת עם ישראל עם סגולה].

ש. מלך כוזר – מדוע לא ניתנה התורה לכל באי עולם?

תשובת ריה"ל: וכי לא היה ראוי שכל בעלי החיים יהיו מדברים בעלי שכל?

אלא קבע הקב"ה שהעניין האלוקי הסגולה יעברו בתחילה ליחידים מאדם הראשון ועד אברהם, ובהמשך לעם ישראל כולו.

ממאפייני סגולה – הנבואה – היכולת של אדם מישראל להגיע לנבואה, והנבואה היא הראיה על הגמול בעולם הבא כיוון שבזמן שאדם מתנבא תיעשה נפשו אלקית, תיפרד מחושיה, תסתכל בעולמות העליונים ותהנה מזיו השכינה.

עמוד 18 תיאור הגמול בעולם הזה.

היעוד שלנו בעולם הוא להתחבר לעניין האלוקי, ואז נזכה לשכר טוב מאת הקב"ה בעוה"ז. "והייתם לי סגולה... ואני אהיה לכם לאלוקים" ... ואנהיגכם.

השכר: תזכו לנבואה, מלאכי אלוקים יהיו בניכם בארץ. אריכות ימים בארץ - עם ישראל ישאר בא"י, תזכו לטובה בא"י, תזכו לגשמים.

העונש: - בעוברכם על דברי רעב, בצורת, נגף [=מלחמה]

שאלה: מה ניתן ללמוד מהגמול בעולם הזה?

תשובה: מהגמול בעוה"ז עם ישראל ידע כי ענייניו מונהגים שלא בדרך הטבע, כיוון שכל הסובבים אותנו אינם זוכים להטבה או לעונש כעם ישראל.

רמב"ם הקדמה למסכת אבות סוגיה 6 – שעורים

עמ' 21

- האדם מטבעו מתחילת ברייתו אינו בעל מעלה או בעל חסרון.
- האדם מטבעו מתחילת ברייתו כן יכול להיות בעל נטיה למעלה מסוימת או נטיה למגרעת מסוימת.

אדם בעל נטיה למעלה מסוימת והזניח את אותה נטיה, אותה הנטיה לא תבא בו לידי ביטוי. אולם אדם בעל נטיה למעלה אשר טפח את הנטיה אשר קיימת בו, יהיה לו קל מאוד לפתח אותה ולהגיע בה לדברים משמעותיים, מאדם אחר אשר לו אין נטיה זו ויקשה עליו מאוד להגיע למעלות אלה, אלא אם כן יעבוד באופן משמעותי על כך.

הרמב"ם שולל את תפיסת האסטרולוגים הסוברים כי לאדם מטבעו יש את המעלה או את החיסרון, אלא לאדם יש נטיה!

עמ' 22 - לכל אדם יש בחירה חופשית הן על פי תפיסת התורה והן על פי תפיסת הפילוסופים.

ארבע הוכחות להכרח קיומה של בחירה חופשית

א. מהתורה ומצוות - אילו לא היתה בחירה חופשית לבני אדם, מדוע יש בתורה מצוות עשה ומצוות לא תעשה אשר מחויב בהם האדם, והרי לא שייך לצוות אדם על מעשה שאין ביכולתו של האדם לעשותו! אלא סימן שיש בחירה חופשית.

יחידה ב' מחשבת ישראל 038106

חוברת סכום : בחירה השגחה שכר ועונש

יקותיאל מיזליש

ב. מלימוד מלאכות וחינוך ילדים – אם אין בחירה חופשית לבני אדם מדוע בני אדם נדרשים למאמץ בחיפוש אחר מקצוע, מדוע יש טעם למחנכים לחנך והרי הכל קבוע מראש?! אלא סימן שיש בחירה חופשית.

ג. שכר ועונש – אם אין בחירה חופשית מדוע שאדם יענש על מעשה לא טוב שעשה, והרי עשית המעשה אינה מבחירתו?! ודבר זה הוא עול כלפי ה'. אלא סימן שיש בחירה חופשית.

ד. השתדלות - **אין טעם לסיים דבר עד הסוף כיון שהכל גזירה אלקית!** אין טעם להשתדל לא בבנין בתים לא בבריחה מפני אויב, לא בפרנסה. אלא סימן שיש בחירה חופשית.

ארבע תוצאות למסקנות אלה - שיש בחירה חופשית לאדם

א. יש בחירה ויש מצוות שצריך האדם לקיים.

ב. יש בחירה ויש גמול בעולם הזה, שכר או עונש לפי מעשי בני אדם

ג. יש בחירה לכן יש ללמוד וללמד - "ולמדתם אותם את בניכם".

ד. יש בחירה חופשית ויש חובה להשתדל, לכן מתחייבים כל ההכנות וכן נאמר ועשית מעקה לגגך, פן ימות במלחמה לא יחבול רחיים ורכב [דברים כ"ד] .

עמ' 23

מהו ההסבר לאמרת חז"ל "הכל בידי שמים", והרי יש בחירה חופשית כפי שהוכחנו?

תשובה : הדברים הטבעיים אשר אין לאדם בחירה בהם הם בידי שמים כגון גבוה או נמוך גשם או בצורת, אויר נקי או מזוהם חוץ מתנועות האדם שהם רצוניות "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" - מעשים רעים ומעשים טובים אין זה גזירת ה', מוטל על האדם לעשות דברים טובים ולהימנע מעשית מעשים רעים.

עמ' 24

הבחירה החופשית גורמת מחויבות מוחלטת לאדם לעשות תשובה, לשפר את מעשיו ולהימנע מלעשות עבירות.

עמ' 24 שורה 22

שיטת כת המדברים

הרצון האלוקי הוא בכל זמן בכל דבר תמיד, הקב"ה קובע הכל – אין בחירה חופשית!

שיטת היהדות – שיטתנו - עמ' 25

הרצון האלוקי היה בבריאת עולם - נוצר הכל, והכל נמשך מבריאת עולם ואין שום דבר שמתחדש בעולם ואף הדברים הלא טבעיים נבראו בבריאת עולם, ועולם כמנהגו כפי שנברא נוהג בכל זמן. הקב"ה לא רוצה כעת שאבן שנזרק לחלל תיפול, ואין הקב"ה רוצה שהאדם ישב או יעמוד. אלא הקב"ה רוצה שתהיה בחירה חופשית.

עמ' 26

יחידה ב' מחשבת ישראל 038106

חוברת סכום : בחירה השגחה שכר ועונש

יקותיאל מיזליש

שאלה: מדוע אנו טוענים כי יש בחירה חופשית, והרי בתורה נאמר לאברהם אבינו: "גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", יוצא שלמצרים לא היתה בחירה חופשית, אלא היה מוכתב להם לשעבד את ישראל ואם כך מדוע נענשו?

תשובה: ה' גזר על האומה המצרית להרע לישראל. ה' לא גזר על אנשים פרטיים מצרים, שירעו לישראל וכל אחד בבחירתו יכל להרע או שלא להרע לישראל.

וכך גם התשובה על הכתוב: "הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ" - כל יחיד יש יכולת לבחור שלא לעבוד עבודה זרה.

שאלה: מדוע הקב"ה דורש מפרעה לשלח את ישראל בזמן שאין ביכולת פרעה לשלח, כיון שהקב"ה הקשה את ליבו ושלל ממנו את הבחירה החופשית? וכאן יש דוגמא שהקב"ה כן שולל את הבחירה החופשית מאדם פרטי.

עמ' 28

תשובה: הקב"ה הודיע לפרעה ששלל ממנו את הבחירה החופשית, ואין ביכולתו לשלח את ישראל עד שיאפשר לו זאת הקב"ה, וזה מופת גדול. וזה עונש על רשעתו. הרמב"ם מלמדינו כי לעתים הקב"ה שולל מיחידים את אפשרות הבחירה החופשית כעונש על מעשיהם.

עמ' 29 - דוגמאות נוספות לשלילת הבחירה החופשית מיחידים.

א. סיחון -בסיחון נאמר: "כי הקשה ה' אלקיך את לבבו" - לכאורה מנע ממנו הקב"ה את הבחירה החופשית?

תשובה - הקב"ה לא מנע, אלא סיחון נענש על חטאים אחרים אשר עשה בממלכתו.

ב. ישראל בזמן ישעיהו - ישעיהו מבקש מהקב"ה שישלול מהם את הבחירה החופשית כעונש על מעשים הרעים. נאמר בישעיהו א': "השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועינו השע, פן יראה בעינו ובאוזנו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו."

עמ' 30-31 - שאלת ידיעה ובחירה

שאלה: במידה והקב"ה יודע כל דבר שעתיד להיות, אם כן אין ברירה לאדם, אלא לעשות כך, יוצא שאין בחירה חופשית לאדם?

תשובה: קיים הבדל בין ידיעת האדם לבין ידיעת הקב"ה, ידיעת ה' היא חלק בלתי נפרד מהבורא והיא אינה נרכשת, ואילו ידיעת האדם אינה בהכרח חלק בלתי נפרד מהאדם והיא כן נרכשת. מגבלותיו השכליות של האדם אינן מאפשרות לו להבין את מציאות ה' וידיעתו במלוא משמעותם והיקפם. לכן צריך האדם לדעת שיש דברים שהוא אינו מבין בהם וזה אחד מהדברים.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ה' עמ' 32-37

הלכה א': הבחירה החופשית

יש רשות לכל אדם לבחור להיות צדיק או רשע, ללכת בדרך טובה או רעה.

הלכה ב': שלילת דעת הטפשים והנבערים

הטפשים טוענים שהקב"ה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע, בעל מידות טובות או רעות, אולם, רק האדם עצמו קובע באיזו דרך ילך טובה או רעה.
מסקנה : יש מקום לעשות תשובה, יש מקום לתיקון, כיון שלא נגזר על האדם מהשמים להיות חוטא ולכן צריך לתקן מעשיו ולעשות תשובה.

הלכה ג' : 3 הוכחות מהתורה מהפסוקים שיש בחירה חופשית. [עמ' 33]

א. דברים ל', טו – "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע... ובחרת בחיים..."

ב. דברים י"א, כו – "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו... והקללה אם לא תשמעו..."

ג. דברים ה', כו – "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור מצוותי כל הימים..."
*יש אפשרות לבני אדם לא לשמור את מצוות התורה.

הלכה ד' : הוכחות שכליות הגיוניות שאין אפשרות שאין בחירה חופשית

א. מהנביאים- מדוע שלח הקב"ה את כל הנביאים- להחזיר לדרך טובה את עם ישראל.
ב. מהתורה - התורה והמצוות מיותרות אם הכל נגזר, סימן שיש בחירה חופשית.
ג. משכר ועונש – אם אין בחירה מדוע הקב"ה מיטיב לצדיקים ועושה רע לרשעים.

"כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ"

שאלת הרמב"ם : מהפסוק לומדים שהכל מאת ה' ואם כך אין בחירה חופשית?
תשובה : הקב"ה חפץ, שמים ירדו מלמעלה למטה, שהאש תעלה מלמטה למעלה, ושלאדם תהיה בחירה חופשית.

תוצאה : לפיכך דנין את האדם לפי מעשיו. עשה טוב – מטיבין לו, עשה רע – מריעין לו.

הלכה ה' : לדעת שלא יכולים לדעת בקב"ה - [עמ' 34]

תפיסת האדם מהי ידיעת ה' אינה מוחלטת כפי שתפיסת האדם את הקב"ה עצמו אינה מוחלטת. האדם צריך לדעת שיש דברים שאינם נתפשים בשכל.

פרק ו': הלכה א' : שכר ועונש ובחירה – [עמ' 35] - דברים שבני אדם אינם יודעים ומבינים בהם.

האדם צריך לדעת שאינו יודע הנהגת ה' עד הסוף במישור ידיעה ובחירה ובמישור שכר ועונש. יש אדם ששכרו בעולם הזה ויש אדם ששכרו לעולם הבא. יש אדם אשר נענש על עברותיו בעולם הזה, בגופו, בממונו, או בבניו הקטנים, ויש אדם אשר נענש לעולם הבא.

הלכה ב': אפיוני התשובה

[1] התשובה נתונה לבחירתו החופשית של האדם השב.

[2] האדם נענש בזמן שלא עשה תשובה.

[3] אדם שעשה תשובה, התשובה כתריס [=מגן] בפני הפורענות.

הלכה ג' : שלילת בחירה חופשית מרשעים חמורים כעונש על רשעים. [עמ' 35-36]

הקב"ה מונע מרשעים לעשות תשובה, וכך מצאנו בישיעהו : "השמן לב העם הזה ואוזניו הכבד ועיניו השע...". - כדי שלא יעשו תשובה.

וכך אצל פרעה - "ויכבד ה' את לב פרעה" – כדי שלא יעשה תשובה. כדי שימותו רשעים ברשעים.

וכן סיחון – "כי הקשה ה' אלקיך את רוחו ואמץ את לבבו". וכן הכנענים.

וכן ישראל בימי אליהו מנע מהם ה' את אפשרות התשובה.

הלכה ד' : צדיקים מבקשים מהקב"ה שלא ינעל להם דרך התשובה [מדוד המלך] - [עמ' 36]

הלכה ה' : הבא לטהר מסייעין אותו – החוטא אינו בגזירה אלוקית, אלא בבחירה, והגזירה היא

על הכלל ולא על הפרטים [עמ' 37]

עמ' 37 - גזירה אלקית אינה שוללת בחירה חופשית

שאלת הרמב"ם :

א. האם הקב"ה לא שלל את הבחירה החופשית מישראל כאשר אמר : "וקם העם הזה וזנה

אחרי אלהי נכר הארץ" – האם אין בזה שלילת הבחירה החופשית, גזירה אלקית שיעבדו

ישראל עבודה זרה, אם כן מדוע כאשר חטאו נענשו?

ב. הקב"ה גזר על עם ישראל כי המצרים יפגעו בהם : "ועבדום ועינו אותם", אם כך מדוע

הקב"ה מעניש את המצרים והרי לא היתה להם בחירה חופשית?

תשובה הרמב"ם : הקב"ה גזר על האומה המצרית, הקב"ה לא גזר על מצרים יחידים, שיפגעו

בישראל. אדם מצרי פרטי שלא רצה לפגוע בישראל בגלל בחירתו החופשית הטובה, יכול שלא

לפגוע. וכך ביחס לישראל הודיע הקב"ה למשה מנהג העולם שיהיו אנשים עובדים עבודה זרה

בבחירתם, אולם לא גזר על פרט מסוים שיעבוד עבודה זרה.

רמב"ן פירוש לתורה - עמ' 43-47

עמ' 43 הנהגת ה' בעולם

[1] רמב"ן שמות פרק ו' פס' ב'

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם."

שדי – שולט על מערכות שמים - ניסים טבעיים [ועצר את השמים"... וכדו']

הוי"ה - רחמים - ניסים חורגים מהטבע. [קריעת ים סוף]

אלקים - דין.

ה' נראה לאבות בשם אל שדי, משמעותו היא שעשה ה' עמם ניסים שאינם חורגים מן הטבע.

וכן כל הברכות והקללות אשר בתורה אשר באות כשכר או כעונש לאדם, אינם באות אלא בנס

נסתר, והרואים חושבים שהוא מנהגו של עולם.

מדוע לא נזכר שכר העולם הבא בתורה ואילו שכר העולם הזה כן נזכר?

תשובה : כיון ששכר העולם הבא הוא פשוט, כיון שקיום הנפש לאחר המות והידבקותה בה' הוא

פשוט, דוקא החידוש הוא ביעודים ובשכר אשר אמור להינתן לנו בעולם הזה, כיון ששכר העוה"ז

אינו נתפש ואינו מובן ונראה כמנהגו של עולם.

שמות ה' – הם צורות ואופני התגלות ה' אלינו, עם ישראל מונהג שלא כדרך הטבע והמזלות,

עושה הקב"ה אתנו ניסים נסתרים, כשכר או כעונש והרואים חושבים שזה מנהגו של עולם.

[2] רמב"ן ויקרא פרק כ"ו פסוק י"א - "ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם"

רש"י - "ונתתי משכני בתוכם" – זה בית המקדש.

"ולא תגעל" – הקב"ה לעולם לא יקוץ בעם ישראל. לא יפלוט את עם ישראל.

שאלת הרמב"ן :

א. מדוע אומר הקב"ה כי בשומרנו המצוות- כלומר "אם בחוקותי תלכו" לא ימאס

בנו? האם זה השכר הראוי לנו על שמירת המצוות?

ב. אמירה זו שמורה לזמן שבו אין ישראל שומרים את המצוות בזמן הקללה אם כן מדוע נאמרה

בזמן שישראל כן שומרים את המצוות?

תשובה : נפש אשר הולכת בדרך ה', לא תצטרך להיגעל, לעבור גלגול ותיקון חוזר בעולם הזה,

אלא תהיה בעולם הנשמות ויתן ה' משכנו בתוכה.

ברכות פרטיות וכלליות

הברכות אשר נזכרות בפרשת בחוקותי, הינן כלליות, לעומת הברכות אשר נזכרות בספר שמות בפרשת משפטים, שם נזכרות ברכות פרטיות. – הברכות הפרטיות, הינן ניסים נסתרים. כאשר יהיה האיש החסיד שומר כל מצוות ה' אלקיו, ישמרהו האלקים מן החולי, העקרות והשכול וימלא ימיו בטובה.

אבל הברכות הכלליות- לכלל העם, הנזכרות בפרשה זו, מתייחסות בעיקר לארץ, ברכות אלו הם ניסים, אמנם נסתרים, אולם כאשר הם מתמידים רואים שהם יד ה'. לכך נאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

והפך זה יהיה בקללות, כאשר עם ישראל חוטא, יתמיד העונש על הארץ עד שהדבר יגרום לגויים לשאול: "על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חורי האף הגדול הזה ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבתם."

השגחת ה' על עם ישראל כאשר אנו שלמים בדעתינו, בקיום המצוות ואף רבים לא יתנהג עמנו על פי הטבע אלא באופן ניסי לטובה עד שלא נצטרך לכל רפואה.

היחס לרפואה-

וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרה עוון שיחלו לא ידרשו ברופאים אלא בנביאים הוכחה: מהמלך אסא שדרש ברופאים ולא בה' ודבר זה נחשב לו לעוון, ואילו דרישה ברופאים אצל אנשים צדיקים היתה מקובלת למה לגנות אותו על כך? וכן מופיע בגמ' במסכת הוריות בית שאין שערו פתוח לצדקה יהיה פתוח לרפואה. אילו לא היו ישראל דורשים ברופאים היה כל ענינם נוהג על פי נס יחלה על פי ה' ויבריא על פי ה'. אבל עכשיו הניח ה' אותם לטבע ולא לנס.

וזו היא כוונתם באומרים ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, [הרופא לא צריך לחשוש שמא יפגע בחולה תוך כדי טיפול, והחולה לא היה צריך לבקש רפואה האם יש צורך ברופאים

והתורה לא תסמוך דיניה על הניסים ולכן

א. נאמר "ורפא ירפא", נתנה התורה רשות לרופא לרפא.

ב. יש תשלום רפואה לנפגע.

אבל אדם אשר קרוב אל ה' אין לו עסק ברופאים. המצב האידיאלי.

רמב"ן ויקרא פרק כו - השגחה ובחירה שכר ועונש עמ' 47-44 [- לשון הרמב"ן]

1 (יא) ונתתי משכני בתוכם - זה בית המקדש. "ולא תגעל נפשי אתכם", אין רוחי קצה בכם. כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר, כגון כי שם נגעל מגן גבורים (ש"ב א כא), לא קבל המשיחה שמושחין מגן של

עור מבושל כדי להחליק מעליו מכות חץ או חנית שלא יקוב העור, לשון רש"י. **ולא ידעתי מה הטעם בזה**
שיאמר הקב"ה כי בשמרנו כל המצות ועשותנו רצונו לא ימאס אותנו

5 בגעול נפשו, וכן בעברנו על בריתו ועשותנו נאצות גדולות אמר (להלן פסוק מד) לא מאסתים ולא געלתים, ואמר הנביא בשעת הקללה (ירמיה יד יט) המאוס מאסת את יהודה אם בציון געלה נפשך :
אבל הענין סוד מסתרי התורה, אמר שיתן משכנו בתוכנו והנפש אשר ממנה יבא המשכן לא תגעל אותנו ככלי שמגעילין אותו ברותחין, אבל בכל עת יהיו בגדינו לבנים וחדשים, כי הגעילה פליטה כדברי רש"י, מלשון שורו עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל (איוב כא י). ואמר "נפשי", כדרך נשבע ה'
10 אלהים בנפשו (עמוס ו ח). והנביא אמר בתמיה אם בציון עצמה געלה נפשך, שהיא עיר ואם בישראל והשלכת אותה מלפניך להיות כל בניה לבושים בגדים צואים נגאלים :

והנה הברכות האלה כפי פשוטן, עם היותן רבות כלליות בענין המטר השובע והשלום ופריה ורביה, אינן כמו הברכות שברך כבר בקצרה (שמות כג כה) וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, כי שם יבטיח במאכל ובמשתה, ושיהיה לברכה עד שלא יארע שום חולי בגופינו, ועל כן יהיו כלי הזרע שלמים
15 ובריאים ונוליד כהוגן ונחיה ימים מלאים, כמו שאמר (שם פסוק כו) לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא, וכן אמר תחילה (שם טו כו) כי אני ה' רופאך. והטעם בזה, כי הברכות אע"פ שהם נסים, הם מן הנסים הנסתרים שכל התורה מלאה מהם כאשר פירשתי (בראשית יז א). והם אפילו ליחיד העובד, כי כאשר יהיה האיש החסיד שומר כל מצות ה' אלהיו, ישמרהו האל מן החולי והעקרות והשכול וימלא ימיו בטובה :

20 אבל אלו הברכות שבפרשה הזאת הן כלליות בעם, והן בהיות כל עמנו כלם צדיקים, ולכך יזכיר תמיד בכאן הארץ, ונתנה הארץ, לבטח בארצכם, שלום בארץ, מן הארץ, לא תעבור בארצכם וכבר בארנו כי כל אלה הברכות כולם נסים, אין בטבע שיבאו הגשמים ויהיה השלום לנו מן האויבים ויבא מורך בלבם לנוס מאה מפני חמשה בעשותנו החוקים והמצות, ולא שיהיה הכל היפך מפני זרענו השנה השביעית :

ואף על פי שהם נסים נסתרים, שעולם כמנהגו נוהג עמהם, אבל הם מתפרסמים מצד היותם תמיד לעולם 25 בכל הארץ. כי אם הצדיק האחד יחיה, ויסיר ה' מחלה מקרבו, וימלא ימיו, יקרה גם זה בקצת רשעים. אבל שתהיה ארץ אחת כולה, ועם אחד תמיד, ברדת הגשם בעתו, ושובע, ושלוה, ושלוה, ובריאות, וגבורה, ושברון האויבים, בענין שאין כמוהו בכל העולם, יודע לכל כי מאת ה' היתה זאת. ועל כן אמר (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך : והיפך זה יהיה בקללות, בעונשי הארץ שאמר (פסוק יט) ונתתי את שמכם כברזל, ועונשי החולי כמו שאמר (דברים כח נט) וחלאים רעים ונאמנים,
30 שיקולל המאכל ויחליא, ויתפרסם הנס בהיותו תמיד קיים בכולם. על כן כתוב (שם כט כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה, שלא יתמהו באיש ההוא אשר רבצה בו כל האלה (שם פסוק יט), כי כן יהיה פעמים רבים כמנהגו של עולם בכל האומות שיבאו מקרים רעים באיש אחד, רק בארץ ההיא יתמהו וישאלו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת (שם פסוק כג), כי כולם יראו וידעו כי יד ה' עשתה זאת ויאמרו (שם פסוק כד) על
35 אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם :

והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו (מ"ב כ ג).
40 ואמר הכתוב (דה"ב טז יב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם שיזכיר הרופאים, אין האשם רק בעבור שלא דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ : אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים. ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו : וכך אמרו (ברכות סד א) כל עשרין ותרתין

יחידה ב' מחשבת ישראל 038106

חוברת סכום : בחירה השגחה שכר ועונש

יקותיאל מיזליש

45 שנים דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא קרא, והמשל להם (במדב"ר ט ג) תרעא דלא פתיח למצותא פתיח לאסיא. והוא מאמרם (ברכות ס א) שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, אילו לא היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה', אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעים: וזו היא כונתם באמרם (שם) ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות, אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג 50 ברפואות והוא לא היה מעדת השם שחלקם בחיים, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, לא מפני חשש שמא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא רופא כל בשר, שכבר נהגו. ועל כן האנשים הנצים שהכו זה את זה באבן או באגרוף (שמות כא יח) יש על המכה תשלומי הרפואה, כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים, כאשר אמרה (דברים טו יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ, מדעתו שכן יהיה. אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברופאים:

רמח"ל דרך ה' – עמ' 48 - 57

[אין להסתמך רק על הסיכום, יש ללמוד גם מהספר!]

עמ' 48 - בתכלית הבריאה

הקב"ה ברא את העולם כדי להיטיב לנבראים. הקב"ה הוא השלימות האמיתית.

הקב"ה חפץ להיטיב לנבראים את ההטבה הגדולה ביותר שהנבראים מסוגלים לקבל.

הטבה שלימה קיימת רק בקב"ה. הטבה לברואים תהיה בהיותם דבקים בקב"ה.

עמ' 49 הסביר כיצד האדם נעשה "הבעלים של הטוב"? בעל הטוב.

הגזירה האלוקית היא - שההטבה תהיה למי שהוא בעל הטוב, שיקנה את הטוב ולא שהטוב יגיע

אל המקבל באופן מיקרי. [הידמות לטוב של הבורא].

כיצד ניתן לקנות טובה?

הקב"ה ברא דברים שלמים ודברים חסרים - דבר זה מאפשר את מציאות הבחירה החופשית

בעולם. הקב"ה ברא בריה [-אדם], שתהיה לה אפשרות לבחור בין שני העניינים בשווה, וינתנו

לבריה אמצעים שעל ידם תקנה לעצמה את השלמות ותרחיק מאתה את החסרונות, ואדם זה

אשר דבק בשלימות, יהיה ראוי להידבק בקב"ה ולהנות מטובו.

כל דבר שלם מתייחס לקב"ה שהוא שלם, כל חסרון בעולם מתייחס להעלם טובו של ה'.

הארת טובו של הקב"ה היא הסיבה לשלמות והסתר פנים הוא הסיבה לחיסרון.

עמ' 50 כיצד משפיעה הבחירה על שלימות האדם?

מה גורם לקנין השלימות ומה הדבר אשר גורם לחיסרון?

אדם הבוחר בטוב, בשלימות הרי הוא מתחבר לקב"ה, וככל שדבקו בשלימות גדולה יותר,

כך האדם הדבק נעשה בעל השלימות, השלימות שייכת לו.

הבחירה גורמת שהאדם יהיה מרכזי בעולם - האדם נברא כבריה עיקרית וכל שאר הברואים

טפלים לו ונועדו כדי לסייע לאדם להגיע למימוש שלימותו.

השלימות בעולם - ההשכלה - לימוד התורה והמידות הטובות.

החסרון בעולם - עניני החומר והמידות הרעות.

כל אדם מושם בין השלימות לבין החיסרון כדי שיקנה את שלימותו.

עמ' 51 - פרק ג' במין האנושי

האדם נקרא בעל השלימות רק אם יש באפשרותו לבחור בשלימות, ואינו מוכרח לבחור אלא יש לו

אפשרות גם לא לבחור.

א. הכוחות באדם היוצרים את האפשרות לבחירה - יצר הטוב ויצר הרע.

יחידה ב' מחשבת ישראל 038106

חוברת סכום : בחירה השגחה שכר ועונש

יקותיאל מיזליש

ב. הטבע - מבנה האדם מגוף ונשמה – שני הפכים אשר בונים את הבחירה, הנשמה הרוחנית והגוף החומרי הארצי וכל אחד נוטה לטבעו, ומלחמה תמידית שוררת ביניהם ואם תגבר הנשמה תעלה את הגוף ביחד עמה ואם יגבר הגוף ישפיל את הנשמה גם היא עמו.

זמן העבודה - חיי העולם הזה. [ההשתדלות] זמן קבלת השכר - העולם הבא.

***מנין לנו שמידה טובה מרובה ?**

העבודה יש לה זמן מוגבל [גזירה אלקית מטובו של ה', שחיי האדם בעולם הזה ביחס למציאות בעולם הבא יהיו קצרים] ואילו זמן קבלת השכר אינו מוגבל אלא הוא לעד והאדם מתענג בשלימות אשר קנה לו.

עמ' 52 - מה השינוי היסודי אשר יש באדם, בין שני זמנים אלו?

בזמן העבודה - בעולם הזה - זמן ההשתדלות

מוכרח האדם שתמצא בו המלחמה בין השכל – הרוח לבין החומר. ולא יהיה דבר אשר גורם לאחד מהצדדים להתגבר.

בזמן קבלת השכר – בעולם הבא - מצב הפכי לזמן העבודה

הנשמה תשלוט באופן מוחלט והחומר לא יעכב כלל.

עמ' 53 - מה היתה ההשפעה של חטא האדם הראשון על העולם?

מצבו של האדם לפני החטא - האדם הראשון לפני החטא – היה מורכב משני החלקים ההפכיים שהם הנשמה והגוף, והיו בעולם שני העניינים – הכוחות יצר הטוב ויצר הרע. והאדם עמד באופן מאוזן ביניהם, והיה ראוי לו שיבחר בטוב ויגביר נשמתו על גופו, ושכלו על חומריו [חומריות] ואז היה נעשה שלם ונח בשלימותו לנצח. – [גוף ונשמה יחדיו]

מה כוחה של הנשמה ביחס לגוף?

הנשמה אמנם הפכית לגוף אולם יש בכוחה לזכך את הגוף לרוממו ולהעלותו עד שיהיה הגוף ראוי להיות מחובר לנשמה גם בזמן קבלת השכר והיה הגוף מתענג ביחד עם הנשמה.

מצבו של האדם לאחר החטא –

על ידי החטא נוספו לאדם חסרונות רבים אשר לא היו קיימים בו קודם:

א. **מצד האדם** – חסרון מצד היצרים

לפני החטא היה לאדם קל יותר לקנות את השלימות מאשר לאחר החטא – [יצר טוב חזק].

לפני החטא היה קל לאדם לצאת מהחסרון. [יצר הרע מוחלש] לאחר החטא יצר הרע חזק יותר.

כל הירידה נוצרה כתוצאה מכך שהאדם גרם לחסרונו.

עמ' 54 ב. מצב העולם - עולם מוגבל בו לא ניתן להגיע לשלימות

לאחר החטא צריך האדם לעלות למציאות שהיתה לפני החטא כלומר שהעולם ישוב למציאות בה יצר הרע יהיה מוחלש ויצר הטוב חזק ויוכל האדם להגיע בקלות רבה יותר אל השלימות.

ג. **האדם מוגבל - נשמתו אינה מסוגלת לזכך את גופו**

אחר החטא האדם לא יוכל להגיע אל השלימות בעודו בצורה הראשונה המקולקלת ועליו לתקן תחילה צורה זו ורק לאחר מכן יוכל להגיע לשלימות תיקון זה יהיה בהפרדות הגוף מהנשמה – המות, ולא תוכל הנשמה לזכך את הגוף אלא רק לאחר שתצא ממנו, וימות הגוף ויפסד, ולאחר מכן בתחית המתים הגוף יחזור ביחד עם הנשמה למציאות שהיתה לפני חטא האדם הראשון והנשמה תזכך את הגוף ויקבלו שניהם שכר טוב לעד.

יחידה ב' מחשבת ישראל 038106

חוברת סכום : בחירה השגחה שכר ועונש

יקותיאל מיזליש

ותיקונו של העולם יהיה בחורבנו ולאחר מכן בבנינו המחודש. "שתא אלפי שני הוי עלמא וחד

חרוב ולסוף אלף שנה הקב"ה חוזר ומחדש את עולמו." **לפי זה עיקר הגמול יהיה לאחר תחית המתים גוף ונשמה יחדיו מקבלים שכר.**

עמ' 55 - מה תפקיד עולם הנשמות?

א. הנשמה בעולם הבא בהמתנה - הנשמות נמצאות לאחר המות בעולם הנשמות בהמתנה עד שיעשה בגוף מה שצריך להעשות בו הפסד והתכה וכל העניינים הראויים להתגלגל עליו.

כל זמן זה, תשכונה הנשמות במעלה ובתענוג מעין מה שינתן להן אחר כך בזמן הגמול האמיתי של שכר לגוף ולנשמה יחדיו. וזה הזמן בו יוכל האדם להגיע לשלימות האמיתית.

עמ' 56 ב. הנשמה בעולם הזה לאחר חטא האדם הראשון, חשוכה ועמומה ולא תוכל להגיע לזוהר שלם כפי שהיה ראוי לה. עיקוב זה הוא לא מצד הנשמה אלא מצד הגוף. וכן אינה מסוגלת בעולם הזה לזכך את הגוף וזו היא הפעולה אשר היתה ראויה לנשמה. וכל נברא נעשה שלם, כאשר פועל בעולם את הפעולה לה יועד לפעול ואין הנשמה יכולה לפעול פעולה זו בעולם הזה.

הנשמה בעולם הבא מתחזקת לפי עבודתה בעולם הזה, בכל החיזוקים אשר היתה אמורה להתחזק בהם ללא עיקובו של הגוף, עד שתשוב בזמן תחית המתים ותפעל בגוף את פעולת הזיכוך אשר היתה ראויה לזככו.

שורה 19 - הנשמה בעולם הזה בגוף נמצאת תחת הגזירה האלוקית לאחר חטא האדם הראשון

לכן א. איננה מזככת את הגוף כפי שהיתה ראויה לזככו.

ב. כוחה של הנשמה מוגבל ואינה יכולה לפעול בעולם הזה כפי שהיה ראוי לה שתפעל.

עמ' 57 - הנשמה לאחר תחית המתים

א. תזכך את הגוף זיכוך גדול ללא הדרגה וללא גדילה אלא בבת אחת.

ב. כוחותיה אינם מוגבלים ותוכל לפעול במלא כוחה ובמלא זהרה על הגוף.

הזיכוך לגוף יהיה לפי כל המעשים הטובים אשר עשה בעולם הזה.

חזון איש אמונה וביטחון יחידה ב סוגיה 6 – עמ' 81-86

הרב אברהם ישעיהו קרליץ

עמ' 81 - האם מותר לאדם לחשוש מהעתיד להיות, או שזה פגם במידת הביטחון?

תשובה: טעות נושנת לומר על כל דבר שיהיה טוב! גם כאשר יש שתי אפשרויות אחת טובה ואחת רעה ועלול האדם להגיע למציאות הרעה נוטים אנשים לומר יהיה טוב.

שולל החזון איש גישה זו וכותב שיש מקום לחשוש.

מהי מידת הביטחון?

האמונה שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאתו ית'.

עמ' 82 במקום של סכנה הטבע האנושי יוצר פחד אצל האדם הרגיל.

מידת הביטחון אומרת כי אין מקרה והכל מאיתו בין לטוב ובין לרע. (למוטב) וכאשר אמונתו מפגינה את פחדו ונותנת לו את האפשרות להאמין בהצלה זו אמונה.

וכן כל אדם אשר באים עליו ייסורים – מידת הביטחון מלמדת את האדם לומר כי לא המקרה פגע באדם אלא הכל מכוון מאת ה' ית'. זה ביטחון.

מידת הביטחון קשורה גם להשתדלות - מאמצי ההשתדלות צריכים להתמקד בדברים רוחניים כגון יפנה לבו לתשובה תפילה וצדקה להעביר את רע הגזירה.

מה ההבדל בין אמונה לבין ביטחון?

תשובה :

האמונה היא המבט הכללי של בעליה . מבט יותר תאורתי הלכתי.
הביטחון הוא המבט של המאמין על עצמו , מבט מעשי של המתבונן.
עמ' 83- כאשר האדם נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון להנחות את האדם ביחסו למציאות בה נמצא, האם פנה אל ה' או פנה אל דברים אחרים?
ביטחון מזויף בא לידי ביטוי באדם אשר מצהיר על חשיבות מידת הביטחון אולם כאשר מגיע מקרה בו נדרש להפעיל מידה זו הרי אותו אדם מאבד את יציבותו.

עמ' 84

דוגמא לביטחון מזויף

אדם אשר פועל פעולות כדי לפגוע בזולתו ואינו בוטח בבורא עולם שייסיעו הרי פגום הוא במידת הבטחון.
החזון איש נותן סיפור דוגמא - שאותו אדם עושה פעולת רבות כדי לפגוע בזולתו. פעולות אשר נובעות מחוסר במידת הביטחון ויש בהם לשה"ר, רכילות, הלבנת פנים ועוד.
החזון איש כותב את ערכם של הדברים כדי שנכיר את ההגנות מביטחון המזויף.
יש יתרונות למשולל ביטחון על המזויף [טוען שיש לו את מידת הביטחון]
המשולל - א. אין לו את מידת הביטחון
ב. לא ימשוך אחריו אחרים לבטוח כיון שאינו בוטח.
ג. לא יגרום עוון חלול השם

עמ' 85- דרך ההתנהגות אשר מאפיינת את בעל מידת הביטחון.

א. **התנהגות בהצנע** – אינו מצהיר על כך כי הוא בוטח.
ב. **לא יפחד** אם רואה רעהו פותח חנות בסמוך לחנותו, אלא יבטח בה' ואף יסיעו כדי שתצליח חנותו. דרך התנהגות זו מוסיפה קידוש השם גדול בעולם.

השפעת מידת הביטחון על האדם

א. הימנעות מפעולות מכוונות כנגד חבירו.
ב. פועל לפי כללי ההשתדלות המותרת בלבד.

גדרים בפעולת ההשתדלות המותרת.

עמ' 86 - חז"ל קובעים כי השתדלותו היתירה של יוסף בהיותו בבית הכלא, פנייתו לשר המשקים בה אמר: "כי אם זכרתני אתך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה." היתה, כולל במידת הביטחון. ובשביל ששם מבטחו בבני אדם נוספו לו שתי שנים בבית הכלא. כיון ששר המשקים בעל תכונת רהב, אין בטבעו שיזכור בקשה זו, ויוסף ידע שזו תכונתו, לכן לא היה ראוי שיוסף יבקש זאת ממנו. אלא אם היה בייאוש שהרי מי שמיואש עושה הכל להצלחתו. ויש בפעולה זו מעין זריית אבק על מידת הביטחון של האדם.

ג. רוח הקודש לבעל מידת הביטחון

יתרון נוסף לבוטח - שורה עליו רוח הקודש המבשרתו כי אמנם יעזרהו ה'.
רוח הקודש שורה על האדם לפי מעלתו.

הרב דסלר – קונטרס הבחירה - עמ' 95-90, 101-100.

עמ' 90 : פרק א' - תהליך הבחירה

לכל אדם יש רצונות והרצון החזק גובר על הרצון החלש - דוגמא מעישון.

לכל אדם שיש רצונות מנוגדים כאשר האחד הוא מוטעה והשני אמיתי

עמ' 91 : מסקנה : לא הרצון הוא המושך את האדם אלא האדם הוא המושך את הרצון, במידה ויאחז באמת יגבר על הרצון המוטעה. במידה ויסיח דעתו מן האמת יגבר הרצון המוטעה.

יכולת זו של האדם לאחוז באמת או להסיח דעתו מהאמת זו הבחירה.

מי מסוגל לדעת שהבחירה נתונה לאדם בלבד ולא להשפעות חיצוניות?

תשובה : רק אדם אשר גבר על יצרו אפילו פעם אחת יודע הבחנה זו.

מי שלא התגבר על יצרו מעולם, לא יוכל להבחין בענין זה כלל. - תמיד יאשים את הרצון ואת יצר הרע אשר גרמו לו זאת.

עמ' 92 - פרק ב' : נקודת הבחירה

כששני עמים נלחמים הנה המלחמה היא במקום מערכתה כל מה שמאחורי צבא העם האחד נמצא כולו תחת רשותו ואין לו שום התנגדות כלל וכן מה שהוא מאחורי השני נמצא כולו ברשות השני.

מהו המקום בו מתרחש תהליך הבחירה?

תשובה : רק במקום בו יש מפגש בין אמת לבין אמת מדומה שהיא תוצר של שקר מתקיים תהליך פנימי של בחירה. דברים שאנשים התחנכו והורגלו בהם, אין נקודת הבחירה שייכת להם. לדוגמא אדם שהתחנך מילדותו לשמור שבת, אין הוא מתלבט האם להדליק אור בשבת, אולם יתכן כי לא התרגל לא לדבר לשון הרע וכאן כן יש משמעות לבחירה שלו. וכן בדברים שאינם טובים אם האדם התרגל לעשותם אינם תחת נקודת הבחירה.

עמ' 93 – נקודת הבחירה של האדם נתונה לשינויים לפי מצבו של האדם.

מצוה גוררת מצוה - עבירה גוררת עבירה - כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר. נקודת הבחירה איננה תמיד במצב אחד אלא על ידי הבחירות הטובות האדם מתעלה למעלה מצוה גוררת מצוה והדברים שעד ליום מסוים לא היו ברורים לאדם נעשו מובנים מאליהם. וכן עבירה גוררת עבירה – אדם שעבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר ונקודת הבחירה של אותו אדם זזה לשלילה. הבחירות הרעות מגרשות את יצר הטוב ואילו הבחירות הרעות מגרשות את יצר הרע. החינוך משפיעה על נקודת הבחירה אדם שנולד והתחנך במקום מסויים נקודת הבחירה שלו היא לפי אותו המקום.

עמ' 94 - הסבר ל- "הכל בידי שמים"

סיבה נוספת אשר משפיעה על נקודת הבחירה הוא המקום בו שמו את האדם מלידתו טרם ידע טוב ורע.

הכל בידי שמים כל אשר מושם לאדם לפני בחירתו, בידי שמים. עד שהגיע האדם למצב בו מתחיל הוא לבחור, הדברים שאינם בבחירתו בידי שמים. כלומר היכן נולד, היכן נתחנך האדם, איזה נסיונות היו לו לאדם, כל זה בידי שמים.

חוץ מיראת שמים - אולם את בחירתו נקודת הבחירה בה מתרחשת המערכה היא תלויה רק בו ואין מה שמשפיע עליה. חובה על האדם לא להתעלם מהאמת אלא לחתור כל חייו לבירורה הן מצד יראת העונש והן מצד יראת הרוממות.

עמ' 95 - פרק ג' : אחריות הבחירה

נקודת הבחירה של האדם נקבעת לפי שני דברים : [האחת ללא בחירה והשניה היא בבחירה]

א. קביעה משמים - אינה באחריות האדם - לדוגמא : היכן נולד, היכן התחנך - **"הכל בידי שמים"**.

ב. קביעת האדם כל בחירה בטוב או ברע -באחריות האדם. לדוגמא : מצווה או עבירה -"חוץ
מיראת שמים"

האדם אחראי על שינוי נקודת הבחירה שלו - כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה [= חזר עליה]
נעשית לו כהיתר ועל כך יענש כיון שהוא אחראי על שינוי נקודת הבחירה שלו למקום שלילי.
ומצד שני אין הוא אחראי ולא יענש על חינוך לא טוב שקבל וכן על כל דבר שנקבע לו מן השמים
אשר השפיע על נקודת הבחירה שלו.

**האדם אחראי על כך שבני אדם אחרים עושים פעולות מסויימות ללא בחירה במידה ומעשים
אלו תחת אחריותו. אחריות האדם לבחירתו רחבה היא מאוד -**

הבחירה משפיעה לא רק על עצמו אלא גם על ילדיו וכן על כל הסובבים אותו אם לטוב ואם
למוטב, והאדם הבוחר אחראי במעגלים רחבים מאוד עד סוף הדורות על נקודת הבחירה של ילדיו
וסביבתו. למעשה ייענש על עבירות שיכל למנוע ולא מנע, עבירות שעשו ילדיו או חבריו שלהם
לא היתה בחירה.

**עמ' 100-101 חסד הבחירה - האדם בעל החסד בוחר בדברים הטובים לכלל – מוכרח לכלל
[מוכרח הוא לעשות כל דבר טוב ומועיל]**

אדם הרואה את עצמו חלק מהכלל יפעל לטובת הכלל ובכך יעשה את עצמו מוכרח לעשיית צרכי
הכלל ויבטל את רצונו הפרטי. [ובוודאי לא יזיק לכלל]
מדרכי יצר הרע לשכנע את האדם לעשות רע כי זו טובת הכלל. אולם תוכן רצונות אלה הוא פרטי,
ונובע מתוך היפרדות מהכלל.

הרצון - הפרטי - דאגות פרטיות גורמות לאדם להיפרד מהכלל [מה שטוב לי, לא תמיד טוב
לחברי]. הכללי – ראית טובת הכלל – "ואהבת לרעך כמוך" כיון שהאדם מרגיש חלק מהכלל הרי
הוא אוהב את חבריו כפי שאוהב הוא את עצמו. [מה שטוב לי, טוב גם לחברי], שאיפת האדם
בעל מידת החסד לתת את עצמו לאחרים. ומרגיש הוא כי כל הכלל כולו הרי הוא כגוף אחד.